

Jedynym doktoratem za czasów kierownictwa prof. Czeczottowej była dysertacja Krystyny Juchniewicz w 1971 r., na Uniwersytecie Warszawskim, pod kierunkiem prof. Henryka Teleżyńskiego. Tematem pracy były nablönki izolowane z ilów flory kopalnej Turowa (*Prace Muzeum Ziemi* nr 24). Było to wówczas opracowanie pionierskie. Następne prace doktorskie były możliwe jedynie dzięki poparciu i pomocy Kierownictwa Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie. Dzięki wstawiennictwu prof. Andrzeja Środonia został otwarty i ukończony w 1981 r. przewód doktorski Anny Hummel. Obroniła ona pracę o plioceńskiej florze liściowej z Ruszowa k. Żar pod kierunkiem prof. Marii Łańcuckiej-Środoniowej. Praca ta oparta była na badaniach morfologicznych i anatomicznych. Aleksandra Kohlman-Adamska obroniła w 1992 r. pracę o analizie pyłkowej z osadów neogeńskich rejonu Wyrzysk NW Polski pod kierunkiem prof. Leona Stuchlika. Materiały do tej pracy otrzymała ona z Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie i z Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie. W roku 1997 uzyskała stopień naukowy doktora Katarzyna Krajewska (pracuje od 1987 r.) opracowując szczątki liści neogeńskiej flory z Gnojnej pod kierunkiem doc. dr hab. Ewy Zastawniak. Materiał do pracy otrzymała również z Instytutu Botaniki im. W. Szafera PAN w Krakowie. Należy podkreślić, że Anna Hummel i Aleksandra Kohlman-Adamska uzyskały nagrody Sekretarza Naukowego PAN za swoje rozprawy doktorskie, a Katarzyna Krajewska została przedstawiona do takiejże nagrody w 1997 roku.

Okres działalności Działu Paleobotaniki po roku 1974 to, obok prac naukowych zespołu, czas wykorzystania nagromadzonych zbiorów do wystaw. Pracownia wzięła udział w urządzaniu trzech stałych wystaw geologii historycznej. Ponadto urządziła kilkanaście czasowych wystaw paleobotanicznych. Jedną z ostatnich, poświęconą florze karbonu, cieszy się tak wielkim zainteresowaniem, że wystawiono ją w 15 muzeach regionalnych Polski. Poza tym zespół Działu Paleobotaniki bierze żywy udział w pracach popularyzatorskich Muzeum Ziemi.

pozytywnym akcentem końcowym działalności Pracowni jest obecność dwóch młodych pracowników, którzy stwarzają perspektywę dalszego istnienia Działu Paleobotaniki.

Krystyna JUCHNIEWICZ

ANEKS

Stały zespół naukowy Działu Paleobotaniki Muzeum Ziemi PAN

1. Zofia Baranowska-Zarzycka, mgr, pracuje od 1960 r. Publikacje o mchach, owocach i nasionach z Turowa (holocen), Ruszowa (pliocen) i Nowej Królewskiej Wsi (miocen).

2. Anna Hummel, dr, pracowała w latach 1963–1988 r. Publikacje z zakresu morfologii i anatomii liści flor miocenijskich (Turów) i plioceńskich (Ruszów).

3. Krystyna Juchniewicz, dr, pracowała w latach 1958–1990. Publikacje o miocenijskich nablönkach izolowanych miocenu Turowa, genezie węgla brunatnych i paleoekologii.

4. Aleksandra Kohlman-Adamska, dr, pracuje od 1960 r. Publikacje głównie z dziedziny palinologii. Udział w międzynarodowym zespole opracowującym zmiany florystyczne i klimatyczne neogenu Europy, na podstawie palinologii oraz udział w opracowaniu atlasu palinologicznego neogenu Polski.

5. Katarzyna Krajewska, dr, pracuje od 1987 r. Publikacje z zakresu morfologii liści flor neogenu oraz współczestnictwo w opracowaniu haseł paleobotanicznych w *Słowniku Paleontologicznym*.

Ponadto zespół Działu Paleobotaniki brał udział w opracowaniu atlasu skamieniałości do dzieła *Budowa Geologiczna Polski*.

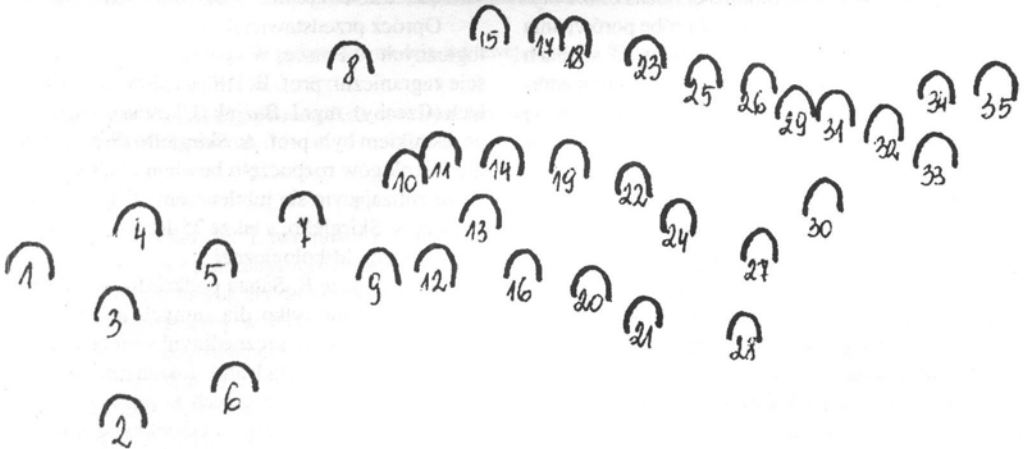
6. Wojciech Mikołuszko, magistrant, zatrudniony okresowo od 1996 r. Praca magisterska z zakresu morfologii i anatomii makroszczątków *Coniferae* miocenijskiej flory Turowa, pod kierunkiem dr M. Ziemińskiej-Tworzydło z Wydziału Geologicznego Uniwersytetu Warszawskiego.

SPRAWOZDANIA ZE SPOTKAŃ NAUKOWYCH SCIENTIFIC MEETING REPORTS

XXI KRAJOWA KONFERENCJA
„ZACHWASZCZENIE WTÓRNE UPRAW
ROŚLIN OKOPOWYCH I ŚCIERNISK”
(WROCLAW, POLSKA, 22–23 WRZEŚNIA 1997)

21st National Conference „Secondary weeding of root
cultures and stubble fields”
(Wrocław, Poland, 22–23 September 1997)

Konferencja została zorganizowana przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG), oraz Zakład Ekologii i Zwalczenia Chwastów we Wrocławiu. W konferencji wzięło udział około 60 osób. Byli przedstawiciele takich placówek naukowych, jak:

Fot. 1. Uczestnicy XXI Krajowej Konferencji „Zachwaszczenie wtórne upraw roślin okopowych i ściernisk” (Wrocław, 22–23 IX 1997):

Phot. 1. Participants of 21st National Conference – “Secondary weeding of root cultures and stubble fields” (Wrocław 22–23 September 1997):

1 – NN; 2 – Tadeusz Leśnik; 3 – Anna Jezierska; 4 – NN; 5 – NN; 6 – Ignacy Kutyna; 7 – Kazimierz Adamczewski; 8 – NN; 9 – Elżbieta Adamiak; 10 – NN; 11 – Julian Chmiel; 12 – Józef Rola; 13 – Izabela Ratuszniak; 14 – Zbigniew Sobisz; 15 – Joanna Janowska; 16 – Jerzy Pałczyński; 17 – Janina Skrzyżczyńska; 18 – Anna Bomanowska; 19 – Agnieszka Adamczewska; 20 – Adam Dobrzański; 21 – NN; 22 – NN; 23 – NN; 24 – NN; 25 – Wiesław Jastrzębski; 26 – Karol Latowski; 27 – Aneta Czarna; 28 – NN; 29 – A. Urszula Warcholińska; 30 – Krystyna Kuszewska; 31 – Tadeusz Korniak; 32 – Cezary Kwiatkowski; 33 – Małgorzata Haliniarz; 34 – Jan T. Siciński; 35 – Czesław Hołdyński (Fot./Phot. Józef Rola).

Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Łódzki, Akademia Rolnicza w Krakowie, Lublinie i Szczecinie, SGGW w Warszawie, Akademia Rolniczo-Techniczna w Olsztynie, Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna w Siedlcach, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Słupsku, Akademia Medyczna we Wrocławiu i instytuty resortowe: Instytut Warzywnictwa w Skierniewicach oraz IUNG, a także Zakład Ekologii i Zwalczania Chwastów we Wrocławiu. Konferencję otworzył dyrektor Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach – doc. dr hab. Seweryn Kukuła. Celem konferencji było przedstawienie stanu i stopnia zachwaszczenia pól pod koniec wegetacji roślin uprawnych, z jednoczesnym zwróceniem uwagi na negatywne skutki tego zjawiska. Jako powody wtórnego zachwaszczenia upraw podano: niekorzystny przebieg pogody dla wzrostu i pielęgnacji roślin, uproszczoną agrotechnikę, opóźnione terminy siewu, osłabioną kondycję roślin z powodu wystąpienia chorób i szkodników oraz nieodpowiedni dobór herbicydów. Ustalono również listę gatunków odgrywających dominującą rolę w zachwaszczeniu wtórnym upraw roślin okopowych: *Chenopodium album*, *Fallopia convolvulus*, *Agropyron repens*, *Echinochloa crus-galli*, *Cirsium arvense*, *Galium aparine*, *Amaranthus retroflexus*, *Stellaria media*, *Galinsoga parviflora*, *Viola arvensis*, *Sinapis arvensis* oraz *Polygonum persicaria*. Podjęto również próbę porównania zachwaszczenia pierwotnego (we wczesnych stadiach uprawy roślin) z omawianym zachwaszczeniem wtórnym, stwierdzając, iż zachwaszczenie wtórne różni się od pierwotnego mniejszą liczebnością chwastów oraz zredukowanym składem gatunkowym.

W podsumowaniu stwierdzono, iż zachwaszczenie wtórne roślin okopowych można znacznie ograniczyć przestrzegając optymalnych terminów siewu i sadzenia, stosując prawidłową agrotechnikę i mechaniczną pielęgnację, z uwzględnieniem odpowiednio dobranych do stanu zachwaszczenia herbicydów o przedłużonym działaniu w glebie. W trakcie obrad, którym przewodniczyli kolejno prof. dr hab. Adam Dobrzański oraz prof. dr hab. Marian Wesołowski, przedstawiono 20 referatów – 18 streszczeń opublikowano już w postaci materiałów konferencyjnych (Dział Wydawnictw Naukowych IUNG, Puławy 1997, K (13)), pozostałe ukażą się w druku w najbliższym czasie. Uczestnicy konferencji otrzymali bibliografię prac z lat 1966–1996 pt.: „30 lat Zakładu Ekologii i Zwalczania Chwastów we Wrocławiu” (Dział Wydawnictw Naukowych IUNG, Puławy 1996, R (335)).

Interesującym uzupełnieniem programu konferencji było zwiędzenie kamieniołomu na Winnej Gó-

rze, gdzie na serpentynitach występują, ściśle z tym podłożem związane, gatunki paproci z rodzaju *Asplenium*: *A. adulterinum*, *A. cuneifolium*, *A. adiantum-nigrum*, oraz rezerwatu florystycznego „Łąka Sulistrowicka”.

Jan T. SICIŃSKI, Joanna JANOWSKA

II OGÓLNOPOLSKIE SYMPOZJUM
MIKOLOGICZNE
„FLORA, EKOLOGIA I ROZMIESZCZENIE
GEOGRAFICZNE GRZYBÓW”
(JANÓW LUBELSKI, POLSKA, 24–27
WRZEŚNIA 1997)

2nd National Mycological Symposium „Flora, ecology and geographical distribution of fungi”
(Janów Lubelski, Poland, 24–27 September 1997)

Inicjatorem i głównym organizatorem sympozjum był Zakład Botaniki Ogólnej UMCS kierowany przez prof. B. Sałatę, który pełnił także funkcję przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego. Współorganizatorami byli: Wydział II Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Sekcja Mikologiczna Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy Studium Generale Sandomiense oraz Zarząd Parku Krajobrazowego Lasy Janowskie.

Oprócz przedstawicieli różnych ośrodków mikologicznych w Polsce, w sympozjum brali udział goście zagraniczni: prof. B. Hlůza (Słowacja), dr P. Paulech (Czechy), mgr I. Bazjuk (Ukraina). Szczególnym uczestnikiem była prof. A. Skirgiełło (Fot. 1). Spotkanie mikologów rozpoczęło bowiem obchody związane ze zbliżającym się jubileuszem 60-lecia pracy naukowej A. Skirgiełło, a także 75-leciem PTB oraz 40-leciem Sekcji Mikologicznej.

Otwierając je B. Sałata podkreślił znaczenie tego typu spotkań nie tylko dla samych mikologów, ale także dla regionu, ze szczególnym zwróceniem uwagi na współpracę z władzami lokalnymi w zakresie ochrony grzybów oraz całych kompleksów leśnych będących ich siedliskami. Podziękował sponsorom: Komitetowi Badań Naukowych, Funduszowi Ochrony Środowiska w Tarnobrzegu, Urzędowi Miasta i Gminy w Janowie Lubelskim oraz Władzom Nadleśnictwa Janów Lubelski, które było gospodarzem sympozjum.

Program sympozjum obejmował: 2 wykłady plenarne, sesję referatową i posterową oraz badania terenowe zakończone opracowaniem zebranych materiałów i przygotowaniem wystawy grzybów dla celów dydaktycznych i popularyzatorskich.

Części plenarnej przewodniczyła A. Skirgiełło.

Fot. 1. Uczestnicy sympozjum. W pierwszym rzędzie, od lewej: prof. M. Ławrynowicz, dr A. Drozdowicz, prof. A. Skirgiełło, prof. Hlůza (Fot. W. Mułenko).

Phot. 1. Participants of the symposium. First row, from left: prof. M. Ławrynowicz, dr A. Drozdowicz, prof. A. Skirgiełło, prof. Hlůza (Phot. W. Mułenko).

Rozpoczął ją wykład M. Ławrynowicz („Ochrona grzybów w Europie: potrzeby, możliwości i ograniczenia”), w którym nawiązała do szczególnego miejsca sekcji mikologicznej w PTB i niepowtarzalnej wartości opieki merytorycznej nad sekcją prof. A. Skirgiełło. Zwróciła uwagę, że jest to nie tylko nieustrudzony badacz, cierpliwy nauczyciel, ale nade wszystko wielki autorytet cieszący się ogromnym szacunkiem i sympatią swoich uczniów. M. Ławrynowicz przeanalizowała bilans zmian zachodzących w mikoflorze pod wpływem bezpośredniej i pośredniej antropopresji. Wnioski świadczą o zanikaniu naturalnych siedlisk grzybów i doprowadzaniu niektórych gatunków do granicy ekologicznego ryzyka. Polska, pierwszy kraj gdzie wprowadzono ochronę grzybów (1983), bardzo aktywnie uczestniczy we wszystkich pracach związanych z oceną zagrożenia grzybów w Europie oraz z opracowywaniem, ciągle zmieniających się, kryteriów koniecznych do sporządzania

„Czerwonych List” (M. Ławrynowicz jest członkiem ECCF – European Council for the Conservation of Fungi, powołanego w 1985 roku w Oslo, na IX Kongresie Mikologów). W 1988 Polska gościła członków ECCF. Referentka kilkakrotnie podkreśliła ogromną wartość monitoringu grzybów w Polsce i dostarczania wszelkich danych z badań własnych, gdyż *Czerwona Lista* jest dynamiczna i musi być modyfikowana w miarę napływu informacji naukowych.

Wykład W. Mułenki („Wykorzystanie stałych powierzchni w badaniach nad występowaniem grzybów fitopatogennych”), oparty na jego własnych badaniach grzybów fitopatogennych Puszczy Białowiejskiej, miał wymiar niezwykle praktyczny. Autor stwierdził, że stałe powierzchnie, łatwe do stosowania i penetracji, nie umniejszają wartości badawczej, lecz umożliwiają pełną analizę statystyczną, dzięki której można przeanalizować występowanie pasożytów na tle występowania żywicieli. Zwrócił też uwagę, że za-

Fot. 2. Zakończenie badań terenowych w Lasach Janowskich (Fot. W. Mułenko).

Phot. 2. End of field research in the Lasy Janowskie (Phot. W. Mułenko).

gęszczenie występowania rośliny żywicielskiej nie zawsze pociąga za sobą zagęszczenie występowania pasożyta oraz, że skład taksonomiczny i struktura przestrzenna to dwa elementy, które należy interpretować różnie.

W części referatowej, prowadzonej przez M. Dynowską, dominowały zagadnienia związane z ekologią i fenologią: śluzowców (A. Drozdowicz), grzybów wielkoowocnikowych (J. Bazjuk, B. Hlůza, J. Łuszczynski) i grzybów fitopatogennych (B. Paulech, A. Wołczańska). Nieco odmienny charakter miało wystąpienie A. Chlebickiego poświęcone analizie biogeograficznej grzybów mikroskopijnej wielkości, występujących na roślinach arktyczno-alpejskich.

Dyskusja skupiała się wokół ochrony grzybów, które są doskonałymi wskaźnikami zmian w środowisku. A. Skirgiełło i M. Ławrynowicz zwróciły uwagę na potrzebę intensyfikacji upowszechniania wiedzy mikologicznej i uwypuklenia roli grzybów w przyrodzie poprzez odpowiednie programy nauczania, na wszystkich szczeblach edukacji. M. Ławrynowicz

wystąpiła ponadto z propozycją przygotowania projektu warsztatów mikologicznych dla młodzieży.

W sesji posterowej, prowadzonej przez M. Ławrynowicz, przedstawiono: charakterystykę mikoflory zbiorowisk leśnych Cedyńskiego Parku Krajobrazowego (S. Friedrich), nowe stanowiska wybranych grzybów na Pojezierzu Mazurskim (M. Dynowska, A. Biedunkiewicz, G. Fiedorowicz) oraz analizę grzybów fitopatogennych w południowo-centralnej Polsce (P. Grzegorzek).

Badania mikologiczne prowadzono w rezerwach: „Szkłarnia”, „Lasy Janowskie” i „Łęka”, leżących w obrębie Parku Krajobrazowego Lasy Janowskie. Jest to jeden z największych zwartych kompleksów leśnych w Polsce, o dużej różnorodności siedlisk: od borów suchych po bagienne, z zachowaniem fragmentów lasu o charakterze puszczańskim. W „Szkłarni” zachowały się bory jodłowe z licznymi śródleśnymi podmokłymi łąkami, torfowiskami przejściowymi, z dominacją roślinności szuwarowej. „Lasy Janowskie” stanowią kompleks lasów mieszanych

z przewagą jodły. Obok występują drzewostany dwu- i wielopiętrowe z sosną, świerkiem, dębem, grabem i olszą. Rezerwat urozmaicają torfowiska przejściowe, lasy i kompleks stawów. „Łęka” jest rezerwatem projektowanym dla zachowania naturalnych drzewostanów jesionowych z olszą, jodłą i dębem. Występują tu dorodne samosiewy jesionowe oraz zaznacza się duża dynamika wzrostu drzewostanów starych.

Symposium towarzyszyły również ekspozycje stałe, którym patronował Zarząd Parku Krajobrazowego Lasy Janowskie, a przygotowane przez pracowników: Zakładu Botaniki Ogólnej UMCS, Zakładu Badań i Dokumentacji Polarnej UJ oraz Wydziału Przyrodniczo-Matematycznego WSHP w Sandomierzu. P. Grzegorzec przedstawił własną mikrogalerię grzybów pasożytniczych. Na szczególną uwagę zasługuje niezwykle interesująca wystawa słuźowców A. Drozdowicz, przygotowana z ogromną inwencją i skrupulatnością oraz bardzo estetyczna i ciekawie skomponowana galeria fotograficzna W. Mułenki, podkreślająca cel i nastrój całego sympozjum.

Podczas badań terenowych (Fot. 2) zebrano kilkadziesiąt gatunków grzybów i słuźowców, które zostały dołączone do ekspozycji stałych jako materiał świeży.

Oficjalnego otwarcia ogólnodostępnych wystaw dokonała M. Ławrynowicz, w obecności Rady Nadzorczej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Przyrody i władz Nadleśnictwa. Omówiła prezentowane materiały podkreślając znaczenie grzybów w zbiorowiskach leśnych i gospodarce. Wystawy, ciesząc się dużym zainteresowaniem, odwiedziła młodzież szkolna oraz liczne grupy mieszkańców Janowa Lubelskiego i okolic.

Dużą atrakcją sesji terenowych było zwiedzanie ostoi konika biłgorajskiego, powstałej z inicjatywy Dyrekcji Parku, oraz Porytowego Wzgórza, upamiętniającego największą na ziemiach polskich bitwę partyzancką (1944). Sympatycznym akcentem sympozjum było wspólne biesiadowanie przy ognisku.

Maria DYNOWSKA

**„EKOLOGIA OBCYCH ROŚLIN INWAZYJNYCH”
- IV MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA
(BERLIN, NIEMCY, 1-4 PAŹDZIERNIKA 1997)**

**„The Ecology of Invasive Alien Plants”
- 4th International Conference
(Berlin, Germany, 1-4 October 1997)**

Już po raz czwarty odbyła się konferencja poświęcona problemom rozprzestrzeniania się obcych gatunków we florach. Spotkanie miało na celu wymianę naukowych i praktycznych doświadczeń w zakresie fito-

geografii i ekologii inwazji roślin obcego pochodzenia. Uwagę poświęcono także zagadnieniom teoretycznym (uwarunkowania prawne wprowadzania obcych gatunków do flor, konflikty wywoływane pojawianiem się obcych roślin inwazyjnych, reakcje lokalnych społeczności) i praktycznym (próba wyłonienia grupy najbardziej ekspansywnych gatunków wymagających kontroli; metody i koszty zwalczania).

Konferencję zorganizowało Berlińskie i Brandenburskie Towarzystwo Botaniczne (Botanischer Verein von Berlin und Brandenburg) oraz Instytut Ekologii Uniwersytetu Technicznego w Berlinie (Institut für Ökologie, Technische Universität), który udostępnił jeden ze swych budynków, położony w centrum Berlina (Berlin-Steglitz), w bezpośrednim sąsiedztwie Ogrodu Botanicznego.

W konferencji wzięło udział ponad 80 osób z czterech kontynentów: Europy (Anglia, Czechy, Dania, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Niemcy, Norwegia, Polska, Słowacja, Szwajcaria, Ukraina, Włochy) Ameryki Północnej (USA) i Południowej (Argentyna) oraz Azji (Chiny). Polskę reprezentowało 10 osób (z Białowieży – 4, Białegostoku – 1, Warszawy – 1, Wrocławia – 3 i z Katowic – 1). Uczestników powitali: Profesor Herbert Sukopp – prezydent istniejącego od 1859 roku Berlińskiego i Brandenburskiego Towarzystwa Botanicznego oraz Profesor Andreas Faensen-Thiebes – kierownik Wydziału Badań Ekosystemów i Ekologii Roślin (Department of Ecosystem Studies and Plant Ecology, Institute of Ecology and Biology).

Na program konferencji złożyły się dwa dni obrad plenarnych oraz sesje – posterowa i terenowa. Obrady plenarne otworzyły referaty Herberta Sukoppa („The study of anthropogenic plant migrations in Europe”) i Bogdana J. Falińskiego („Invasive alien plants and vegetation dynamics”). Ponadto wygłoszono 17 referatów.

Dopełnieniem referatów była sesja posterowa, podczas której zaprezentowano 31 plakatów. Polscy uczestnicy konferencji przedstawili dwa plakaty: „Rate of invasion of *Impatiens glandulifera* Royle in the middle section of Odra river valley” (Z. Dajdok, J. Anioł-Kwiatkowska i Z. Kącki – Uniwersytet Wrocławski), prezentujący wyniki prac nad rozprzestrzenianiem się *Impatiens glandulifera* w środkowym odcinku doliny Odry, oraz „The routes of plant migrations on the North Podlasie lowlands” (Dan Wołkowycki – Politechnika Białostocka) ilustrujący drogi migracji neofitów na obszarze północnej części Podlasia.

W ostatnim dniu konferencji jej uczestnicy mieli możliwość zapoznania się w terenie z problemami gospodarzy. Trasa sesji terenowej prowadziła przez je-

den z największych berlińskich kompleksów leśnych – Grunewald i dawne tereny kolejowe „Schöneberger Südgelände” pozostawione spontanicznej sukcesji. W pierwszym punkcie zapoznano uczestników wycieczki z warunkami ekologicznymi i stanem zachowania kompleksu leśnego, omówiono kierunki prowadzonych zabiegów gospodarczych ze szczególnym uwzględnieniem występowania i historii przybycia na ten teren obcych gatunków drzew, jak: *Prunus serotina*, *Quercus rubra*, *Robinia pseudacacia* oraz stosowanych metod mających na celu ograniczenie ich rozprzestrzeniania się. W drugim punkcie sesji terenowej zwiedzono opuszczone tereny kolejowe, na których w wyniku ponad 40 lat spontanicznej sukcesji rozwinęła się specyficzna roślinność łąkowa, zaroślowa i leśna. W liczącej ponad 400 gatunków florze naczyniowej tego obszaru blisko 40% udział mają gatunki obce. Obszar ten od wielu lat jest obiektem stałych badań nad sukcesją roślinności i kształtowaniem się nowych układów ekologicznych. W najbliższym czasie jego fragment zostanie udostępniony mieszkańcom Berlina jako „park natury” – Natur-Park Südgelände.

Dzięki lokalizacji miejsca obrad w bezpośrednim sąsiedztwie ogrodu botanicznego, część uczestników miała sposobność zwiedzić jego najciekawsze fragmenty. Ogród Botaniczny Berlin-Dahlem, założony w XVII w., początkowo jako ogród przyspalcowy, gromadzi kolekcję ponad 18 000 gatunków roślin na powierzchni przekraczającej 40 ha. Rośliny eksponowane są w sekcjach: fitogeograficznej, systematycznej i ekologicznej. Osobne kolekcje to arboretum, dział roślin użytkowych, „ogród zapachu i dotyku”, gdzie każdą roślinę można powąchać i dotknąć. Wspaniała kolekcja roślin tropikalnych i śródziemnomorskich zgromadzona jest w zabytkowych, datujących się na początek XX w. szklarniach, które należą do największych na świecie. Na terenie ogrodu znajduje się także muzeum botaniczne wraz z biblioteką.

W piątkowy wieczór gospodarze podjęli gości uroczystym obiadem w sali „Ratusza Schöneberg”, dawnego Ratusza miejskiego Berlina Zachodniego, gdzie w 1962 roku miało miejsce spotkanie kanclerza Willy Brandta z prezydentem J. F. Kennedym. Obiad był okazją do dalszych dyskusji, w odmiennej, nieformalnej atmosferze.

Uczestnicy konferencji otrzymali streszczenia referatów i plakatów. Pełne teksty referatów mają zostać opublikowane w formie materiałów, podobnie jak miało to miejsce w latach poprzednich [1, 2].

Należy podkreślić dobrą organizację konferencji oraz ogromną gościnność gospodarzy, którzy starali się aby spotkanie przebiegało zgodnie z planem, w serdecznej atmosferze.

LITERATURA

- [1] BROCK J. H., WADE M., PYSEK P., GREEN D. (eds.) 1997. Plant Invasions: Studies from north America and Europe. Backhuys Publishers, Leiden, The Netherlands.
- [2] PYSEK P., PRACH K., REJMANEK M., WADE M. (eds.) 1995. Plant Invasions – General Aspects and Special Problems. Backhuys Publishers, Leiden, The Netherlands.

Barbara TOKARSKA-GUZIŃ

IV MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA POŚWIĘCONA EKOLOGII INWAZYJNYCH ROŚLIN OBCYCH (BERLIN, NIEMCY, 1–4 PAŹDZIERNIKA 1997)

4th International Conference on the Ecology
of Invasive Alien Plants
(Berlin, Germany, 1–4 October 1997)

Berlin
1–4. October
1997

Pierwsze dni października 1997 roku, kiedy to w Berlinie odbywała się czwarta międzynarodowa konferencja poświęcona ekologii obcych gatunków inwazyjnych, nie będą raczej uznane za datę przełomową w historii geobotaniki. Zbliżający się schyłek wieku, skłaniający do wielkich syntez i wyznaczania nowych kierunków badań, pozwalał oczekiwać po berlińskiej sesji najwyższego ciężaru gatunkowego. Tymczasem mieliśmy okazję uczestniczyć w kolejnym roboczym spotkaniu ludzi zajmujących się zbliżoną tematyką i przekazujących tylko doświadczenia, bądź komunikaty z ostatnich prac terenowych.

Konferencja była okazją spotkania (ale nie konfrontacji poglądów) geobotaników z kręgu szkół Starego Kontynentu i „praktyków”, w przeważającej mierze Anglosasów i badaczy pozostających pod ich wpływem, zajmujących się metodami kontroli i zwalczania gatunków obcych. Jedynymi przedstawiciela-

mi starszego pokolenia geobotaników Europy kontynentalnej byli w Berlinie prof. H. Sukopp i prof. J. B. Faliński. Europejczycy młodszego pokolenia eksponowali z reguły wyniki krótkotrwałych badań nad pojedynczymi gatunkami. Dopiero pisząc te słowa uświadomiłem sobie, że to być może nadreprezentacja ludzi rozpoczynających dopiero swoją wędrówkę wzwyż drzewa zapału i nadziei, a w każdym bądź razie jeszcze nie spożywających jego dojrzałych owoców, przesunęła ciężar obrad ku przyczynkarstwu, gubiąc ich cel w natłoku szczegółów.

Wystąpienia prof. H. Sukoppa i prof. J. B. Falińskiego otwierały pierwszy dzień sesji. Prof. H. Sukopp przedstawił problem inwazji gatunków obcych na szerokim tle historycznym i potraktował go jako jeden z przejawów procesów synantropizacji szaty roślinnej; przypomniał również najważniejsze koncepcje badań i terminologię stosowaną w badaniach tej dziedziny. Terminologia ta, powszechnie przyjęta także w Polsce, była z niezrozumiałą niechęcią (jeśli w ogóle) stosowana przez większość uczestników obrad.

Prof. J. B. Faliński analizował znaczenie stanu dynamicznego zbiorowisk roślinnych dla ich penetracji przez gatunki obce. Autor opierał się m. in. na oryginalnych eksperymentach transplantacyjnych dokonanych na turzycy *Carex brizoides* i wieloletnich badaniach rozprzestrzeniania się w północno-wschodniej Polsce innych gatunków, które osiągnęły fazę neofita. Procesy degeneracji, regeneracji i sukcesji wtórnej wskazane zostały jako szczególnie sprzyjające neofityzacji, podczas gdy naturalne zbiorowiska podlegające fluktuacji wydają się praktycznie zamknięte dla „obcych”.

Wśród wystąpień reprezentantów opcji utilitarnej, obok bardzo interesujących, takich jak referat dr J. Brocka (USA) na temat gospodarowania populacjami oliwnika *Eleagnus angustifolia*, były i takie, których założenia są trudne do pojęcia. Mieliśmy oto sposobność zapoznania się z rachunkiem skuteczności i kosztów metod zwalczania rdestu ostrokończego *Reynoutria japonica*, na pobrzeżach kanałów w przemysłowych dzielnicach miast brytyjskich, przedstawionych przez Louis Child. Coś wyjątkowego musi być w tej roślinie, skoro władze municypalne miast Europy Wschodniej (Białystok!) i Anglii łączą się z determinacją godną lepszej sprawy w wysiłkach jej wykorzenienia. Zwłaszcza, że po odprawieniu ciężkiego sprzętu i po okresie karencji agresywnych herbicydów oddaje się pole pokrzywie i innym wszędobylskim gatunkom. Albo sieje się trawę. Poza skłonnością do utwierdzania się w roli Pana Wszelkiego Stworzenia, przeświadczono o prawie i możliwości

ręcznego zarządzania wszelkimi przejawami życia na Ziemi, trudno dopatrzeć się tu innych motywów działania. Gatunek taki jak *Reynoutria japonica* musi być rzeczywiście niebezpieczny dla takiego sposobu postępowania miejsca człowieka w świecie ożywionym. Jest jak Ósmy pasażer Nostromo. Jest wyzwaniem. A przecież tak niewiele roślin jest w stanie spontanicznie gładzić piętno, które wyciskamy na krajobrazie dzielnic przemysłowych naszych miast.

Reynoutria japonica budziła zainteresowanie nie tylko Brytyjczyków. Wraz z barszczem *Heracleum mantegazzianum* i niecierpkiem *Impatiens glandulifera* tworzyła w Berlinie trójcę najmłodniejszych dzisiaj gatunków obcych. Można było odnieść wrażenie, że wręcz nie wypada ich nie mieć w swoim otoczeniu.

Niewielką grupę badaczy rozpatrujących rozprzestrzenianie się gatunków w większej skali, a więc z fitogeograficznego punktu widzenia, zdominowali Czesi i Słowacy. Dr K. Prach i dr P. Pyšek (Czechy) podjęli próbę wykazania istotnego wzrostu tempa migracji wybranych gatunków obcych w ostatnich dziesięcioleciach. Według tych autorów, gatunki przybyłe w ostatnich latach, w porównaniu z dawniejszymi przybyszami, charakteryzują się o wiele większą dynamiką migracji. Wnioski te wyprowadzone zostały z matematycznej analizy przebiegu linii opisującej przyrost liczby znanych stanowisk gatunku. Wywód ten, chociaż oparty na solidnych podstawach teoretycznych, obciążony był poważnymi wadami metodologicznymi i materiałowymi, z których autorzy nie byli w stanie się wytłumaczyć. Liczba znanych stanowisk średniowiecznych (zapewne archeologicznych), a nawet nowszych, pochodzących sprzed lat pięćdziesięciu, może (choć oczywiście nie musi tak być) odpowiadać tylko w nikłym stopniu rzeczywistości rozprzestrzenieniu gatunku. Taki sposób analizy danych może co najwyżej dowodzić wzrostu intensywności, szczegółowości i reprezentatywności badań florystycznych.

Gruntowne studium różnych aspektów hybrydyzacji pomiędzy dwoma gatunkami sukulentów z rodzaju *Carpobrotus*, dobrze udokumentowane obserwacjami polowymi i danymi doświadczalnymi, przedstawili dr Montserrat Vilá (Hiszpania), C. M. D'Antonio oraz dr E. Weber (USA). Badania dotyczyły dwóch gatunków – obcego, pochodzącego z Afryki oraz rodzimego dla Kalifornii. Ekspansja genotypu gatunku obcego odbywa się za pośrednictwem mieszańca, dzięki pośredniemu w stosunku do obu gatunków rodzicielskich charakterowi cech jego biologii i reakcji na warunki siedliskowe.

Spśród pozostałych wystąpień najbardziej interesujące były wyniki badań nad sukcesem wybranych

gatunków inwazyjnych. B. Mandák (Czechy) doszukiwał się przyczyn sukcesu inwazji *Atriplex nitens* w heterokarpji, a dr T. Steinlein, M. Röttgermann i dr H. Dietz przyczyn sukcesu *Bunias orientalis* – w wysokim wysiłku reprodukcyjnym.

Dyskusji rekapitulującej dwa dni obrad w gruncie rzeczy nie było. Daremna próba nakłonienia zgromadzenia do refleksji nad naturą inwazji i neofityzmu podjął jedynie J. B. Faliński. Wobec czego zwieńczeniem konferencji stało się powołanie internetowej grupy dyskusyjnej (!), której zadaniem będzie zestawienie listy najbardziej agresywnych gatunków inwazyjnych.

Cóż, berlińska sesja przyczyniła się cokolwiek do powiększenia usypiska faktów (żeby przywołać tu sformułowanie użyte przez C. J. Krebsa). Pozostaje żywić nadzieję, że tym samym zbliżamy się do chwili, kiedy osiągnie ono masę krytyczną, a ilość przejdzie w jakość (?).

Jako miejsce kolejnego, piątego spotkania poświęconego gatunkom inwazyjnym, wymieniano w kularach, obok Grecji i Słowacji, także Polskę. Publikacji materiałów berlińskiej konferencji, podobnie jak poprzedniej z 1993 r., podjęło się holenderskie wydawnictwo SPB Academic Publishing z Amsterdamu.

Dan WÓLKOWYCKI

**I OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA
NAUKOWA „TRAWY W PROCESIE
REKULTYWACJI BIOLOGICZNEJ TERENÓW
TRUDNYCH O RÓŻNYCH GRUNTACH”
(USTROŃ-JASZOWIEC,
14–15 PAŹDZIERNIKA 1997)**

**1st National Scientific Conference „Grasses in the
process of biological renovation of degraded areas on
various soils” (Ustroń-Jaszowiec, 14–15 October 1997)**

„Trzeba się uczyć, dopóki nie wiesz, a jeśli wierzysz przysłówiu – dopóki żyjesz”. Niżej podpisani, pozostając wciąż na tyle żywymi, aby odczuwać chęć poszerzenia swej wiedzy o trawach, ochoczo poszli za radą mądrego Seneki i wzięli udział w I Ogólnopolskiej Konferencji na temat roli traw w procesach rekultywacji „terenów trudnych”. Nie zdawali sobie przy tym do końca sprawy, na jak trudny teren wchodzi i po jak grząskim gruncie będą się poruszać. Bowiem Konferencja zgromadziła blisko sto osób z całej Polski, które reprezentowały nie tylko instytucje naukowe, ale także przedsiębiorstwa produkcyjno-handlowo-usługowe, rolniczo-hodowlane, przemysłowe, a nawet urzędy administracji miejskiej. Toteż tematyka spotkania była niezwykle urozmaicona i dotyczyła

wielu zagadnień. Niemniej, wszystkich zgromadzonych jednocześnie zainteresowanie trawami jako roślinami, których odpowiednie użycie stwarza różnorakie możliwości naprawiania szkód, wyrządzonych w środowisku naturalnym przez działalność człowieka.

Konferencja została podzielona na część kameralną (pierwszy dzień) i wyjazdową (drugi dzień). Na część pierwszą złożyły się trzy sesje referatowe (18 wystąpień) i jedna plakatowa (ok. 10 posterów).

Sesja pierwsza nosiła tytuł: „Trawy w procesach glebotwórczych i rekultywacja biologiczna różnych typów gruntów”. W jej trakcie poruszono problemy:

- metod rekultywacji biologicznych poprzez wysiew traw wpływających na właściwości wodne i sorbcyjne gleb;

- rekultywacji specjalnie uciążliwych terenów, jakimi są składowiska popiołów z elektrowni, na których szczególnie dobre efekty daje tzw. hydroobsiew z wprowadzeniem: *Festuca rubra*, *F. arundinacea*, *Poa pratensis*, *Lolium perenne*, czy niektórych gatunków z rodzaju *Agrostis*;

- rekultywacji hałd hutniczych, gruzowisk i odpadów komunalnych, gdzie najlepsze wyniki uzyskano poprzez wysiewanie odpowiedniej mieszanki traw i dodatkowe obsadzanie drzewami i krzewami;

- przydatności naturalnej darni łąkowej (traw niskich i wysokich) przy zakładaniu trawników ulicznych, ze wskazaniem na darni z siedliska suchego (z dominującą *Poa pratensis*), jako najbardziej odporną na zmienne warunki pogodowe i charakteryzującą się dużą żywotnością.

Największe zainteresowanie autorów sprawozdania wzbudziły referaty drugiej sesji, pt.: „Rola niektórych gatunków traw w procesie rekultywacji”. Mówiono o:

- wyselekcjonowaniu gatunków (zarówno rodzimych, jak i obcych) spełniających rolę roślinności pionierskiej i przeciwoerozyjnej, odpornych na niekorzystne warunki siedliskowe, a jednocześnie nie wymagających późniejszych kosztownych zabiegów pielęgnacyjnych (zaliczono tu m.in.: *Agropyron cristatum*, *Leymus racemosus*, *Calamagrostis epigejos*, *Miscanthus sacchariflorus*);

- przydatności traw do rekultywacji terenów skażonych metalami ciężkimi, przy założeniu, że nie będą wykorzystane jako pasze, mimo że u badanych roślin nie obserwowano zwiększonej zawartości tychże metali (testowano: *Festuca rubra*, *Lolium perenne*, *Poa pratensis*, a także zboża – pszenice, jęczmień, żyto, owies i kukurydzę);

- zastosowaniu „dywanów trawiastych” wzmocnionych tzw. geotekstylami.

Sesja trzecia dotyczyła „Oceny zadarnień na

gruntach trudnych". Przedstawiono m.in. projekt oceny okrywy trawiastej, w której określono cechy, jakimi powinien odznaczać się trawnik używany do zadarniania terenów trudnych.

Podczas sesji plakatowej zaprezentowano postery o bardzo zróżnicowanej tematyce, dotyczącej m.in.: sukcesji pionierskich chwastów na hałdach byłej kopalni uranu, zadarniania poboczny autostrad, czy też wpływu podłoża na wzrost i rozwój niektórych gatunków traw.

W ożywionych dyskusjach odbywających się na zakończenie poszczególnych sesji oraz podczas podsumowania Konferencji padło stwierdzenie, że to spotkanie jest wyrazem troski o szeroko pojęte środowisko naturalne człowieka i – jak powiedział jeden z dyskutantów – jest najważniejszym wydarzeniem w polskiej ekologii, przynajmniej w roku 1997. Mówiono też o konieczności udzielenia wsparcia finansowego dla tego rodzaju badań ze strony państwa. Podkreślono, że tak jak *Poaceae* są szczególną grupą w świecie roślin, tak wśród nich specjalne miejsce zajmują trawy mogące rosnąć na terenach zdegradowanych, na które wchodzi czy to w procesie naturalnej sukcesji, czy też wprowadzanej przez człowieka. Podkreślono, iż do tego rodzaju badań należy używać nie tyle gatunków, co ich odpowiednich odmian, jak również, że wprowadzając odmiany lub gatunki obce należy zdawać sobie sprawę ze skutków takiego działania.

W drugim dniu Konferencji organizatorzy zademontrowali w terenie efekty swoich eksperymentów na hałdach kopalni „Piast” w Bieruniu, na wysypiskach odpadów komunalnych w Świętochłowicach (wysypisko w przygotowaniu) i w Rudzie Śląskiej (sposób zagospodarowania wysypiska).

Dzięki pomocy finansowej wielu sponsorów, spotkanie zostało bardzo dobrze zorganizowane przez Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska PAN w Zabrzu i Hodowlę Roślin Nieznanice Sp. z o.o., a *spiritus movens* całości była przewodnicząca komitetu organizacyjnego, dr inż. Anna Patrzalek z Zabrze. Warto zaznaczyć, że organizatorzy zadbali nie tylko o strawę duchową dla uczestników, ale zaoferowali także obfitego wszelkiego jadła i napojów, a nawet podczas uroczystej kolacji w pierwszym dniu Konferencji, umożliwili zebranym wysłuchanie niezmiennie urzekających melodii Lehara i Straussa w wykonaniu artystów Operetki Śląskiej.

Organizatorzy i uczestnicy Konferencji rozstawali się z przeświadczeniem, że podobne spotkanie powinno odbyć się za dwa lata, sugerując, aby zostało poświęcone głównie biologii traw na terenach trudnych.

Ludwik FREY, Marta MIZIANTY

Z ŻYCIA PTB POLISH BOTANICAL SOCIETY NEWS

II KRAJOWA KONFERENCJA SEKCJI BRIOLOGICZNEJ PTB (POZNAŃ, 14–15 PAŹDZIERNIKA 1997)

The National Conference of the Bryological Section
of the Polish Botanical Society
(Poznań, 14–15 October 1997)

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Instytut Biologii Eksperymentalnej
Zakład Genetyki
ul. Międzychodzka 5, Poznań

II Konferencja Briologiczna Genetyczne aspekty taksonomicznych badań u mszaków

14-15 października 1997 r.

II Krajowa Konferencja Sekcji Briologicznej PTB na temat: „Genetyczne aspekty badań taksonomicznych u mszaków” została zorganizowana przez Instytut Biologii Eksperymentalnej i Zakład Genetyki UAM. Gospodarzem spotkania była prof. dr hab. Maria Krzakowa.

W spotkaniu uczestniczyło trzydziestu pracowników naukowych reprezentujących kilka ośrodków naukowych w Polsce: Katowice, Lublin, Kraków, Wrocław, Łódź, Szczecin i Poznań.

W pierwszym dniu konferencji wykład inauguracyjny pt. „Zmienność mszaków i jej znaczenie dla taksonomii i briogeografii” wygłosił prof. dr hab. Jerzy Szwejkowski. Sesję referatową i plakatową prowadziła prof. dr hab. Maria Krzakowa. Tematyka prze-